

O pojmi enakovrednost, enakopravnost, enakost ...

Cilji trajnostnega razvoja in vaja kritičnega razmišljanja na primeru enega od ciljev.

“Vsebinska članka je izključna odgovornost in delo avtoric in ne izraža stališča organizacije ZSKSS.”

Cilji trajnostnega razvoja 2015 – 2030

V bazi Združenih narodov, v New Yorku, se je leta 2015 zbralo 93 svetovnih voditeljev zaradi »zelo skavtske ideje«: *Spremeniti svet na bolje, za vse ljudi sveta*. Podpisali so dokument in se s tem zavezali 17 ciljem, ki bi jih naj do 2030 dosegli s skupnimi močmi, osveščanjem, spodbujanjem ljudi in inovativnimi rešitvami, vsak na svojem koncu sveta. In, ker cela zadeva zveni zelo skavtsko, je več kot samoumevno, da smo skavti iz številnih organizacij takoj vzklknili svoj »Vedno pripravljen« že pri sooblikovanju pobude, ko smo se kot člani svetovne skavtske organizacije preko anket lahko posredno udeležili izbora novih ciljev za trajnostni razvoj, v nadaljevanju CTR (angl. Sustainable Development Goals – SDG).

Novi cilji postavljajo 100 let stare skavtske vrednote v urbano okolje s točno določenimi ukrepi, ki odgovarjajo na trenutne pereče probleme sveta. V 15. letih bi tako lahko dosegli lepši svet za vse, če se do takrat ljudje ne bomo spomnili in skuhalo še hujših težav, ki bodo svet spet pahnile v bedo globalnih razsežnosti.

Z osveščanjem in treningi za učinkovito in konstruktivno participacijo v družbi se trenutno v Združenju ukvarja projekt »Skavtinje in skavti razmišljamo globalno«. Za globalno učenje bi lahko uporabili prispodobo zemljevida, ki se z osveščanjem večja in s treningom mehkih veščin postaja čedalje bolj čitljiv. Za CTR pa prispodobo kompasa, ki nas deloma tudi usmerja in vodi, tako kot bodo svetovni voditelji vodili programe po celem svetu. Saj smo ljudje po tolikih katastrofah dojeli, da za boljši in bolj pravičen svet potrebujemo skupno vizijo, »all inclusive« smernice za Akcijo z veliko začetnico, ter jasno določene cilje, ukrepe.

Kritično razmišljanje

Zavedamo se, da si vsak razlaga cilje na svoj način in iz svojih zornih kotov. Vse je odvisno od vrednot in kulture, iz katere izhajamo, in mnenja, ki smo si ga oblikovali na podlagi izkušenj. Ti faktorji sooblikujejo naše dožemanje sveta in posledično tudi naše ideje o reševanju problemov. Ena od ključnih mehkih veščin je, da kritično pregledamo napotke in usmeritve, ki so jih oblikovali Združeni narodi. Nič ni sveto in nič ni brez pomanjkljivosti, zato ni dovolj da le sledimo nekemu cilju zgolj, ker ima napis »največje dobro« ali »edino prav« ali »oh in sploh resnica«.

*»Cilj 4.7. na primer v svojih obrazložitvah govori o tem, da je globalno učenje oz. učenje za globalno državljanstvo dejansko podlaga za uresničitev vseh ciljev trajnostnega razvoja. In v kolikor zagovarjamo cilje globalnega učenja, med drugim tudi **spodbujanje dvoma, kritično ovrednotenje, raziskovanje odnosov moči, razkrivanje napačnih informacij** itd. so vsekakor CTR tudi zadeva, ki je potrebna*

tovrstne presoje. Nekdo bi recimo opazil, da je z logiko trajnostnega razvoja skregana simbolika pri 8 cilju, kjer govorimo o trajnostni gospodarski rasti, črta rasti pa gre še vedno samo navzgor« pravi Tina, trenerka globalnega učenja.

Tako kot treniramo veščino kuhanja v naravi se tudi kritičnega razmišljanja lahko vestno učimo in ga treniramo. V pomoč pri treningu nam je naslednja kartica s štirimi ključnimi napotki oz. metodami.

Slika 1: Kartica za kritično razmišljanje, ZSKSS.

Cilj 5

Eden od ciljev, o katerem želim spregovoriti, sploh ni nov, saj so se zanj trudila že klasična feministična gibanja (Olympe de Gouge, Mary Wollstonecraft, sufražetke itn.) že pred letom 1960 med prvim valom feminizma. Ta cilj upravičeno zahteva pravičen in dostojen odnos do ljudi, ne glede na spol in starost, tako v družbenem kot zasebnem življenju.

V CTR-jih je razdelan pod angleškim izrazom *gender equality*, kar so na ministrstvu za zunanje zadeve prevedli v »enakost spolov«.

Ta cilj od mednarodne skupnosti zahteva, da doseže (ne samo promovira) krepitev vloge žensk v naši družbi in boljše pogoje za njihov življenjski blagor. V ta namen so postavili **9 ukrepov** kot odgovor na izzive, ki so jih prepoznali kot najbolj pereče.

1. Povsod odpraviti vse oblike diskriminacije žensk in deklic.
2. Izkoreniniti vse oblike nasilja nad ženskami in deklicami v javnem in zasebnem življenju, med njimi trgovino z ljudmi in druge vrste izkoriščanja, tudi spolno izkoriščanje.
3. Izkoreniniti vse sporne običaje, kot so otroške, zgodnje in prisilne poroke ter obrezovanje deklic.
4. Priznati in ovrednotiti neplačano delo v gospodinjstvu ter negi in skrbi za druge z zagotavljanjem javnih služb, infrastrukture in politik socialne varnosti ter spodbujanjem skupne odgovornosti v gospodinjstvu in družini kot vrednote na državni ravni.
5. Zagotoviti celovito in dejansko vključenost žensk ter enake možnosti na vseh ravneh odločanja v politiki, gospodarstvu in javnem življenju.

6. Vsem omogočiti dostop do spolnega in reprodukativnega zdravja in pravic v skladu z akcijskim programom mednarodne konference o prebivalstvu in razvoju, pekinškimi izhodišči za ukrepanje ter sklepnimi dokumenti s preglednih konferenc.
7. Z reformami ženskam zagotoviti enake pravice do gospodarskih sredstev, lastništva zemlje in gospodarjenja z njo ter dostop do drugih vrst lastnine, finančnih storitev, podedovanega premoženja in naravnih virov v skladu z notranjo zakonodajo.
8. Povečati rabo tehnoloških pripomočkov, zlasti informacijsko-komunikacijske tehnologije, za spodbujanje večje vloge žensk.
9. Sprejeti in utrditi tehtne politike in izvršilne predpise za spodbujanje enakosti spolov in večje vloge žensk in deklic na vseh ravneh.

Slika 2: 17 ciljev trajnostnega razvoja. Prevod: ZSKSS.

Cilj trajnostnega razvoja številka pet pri skavtih?

Pri skavtih se peti cilj še najbolj dotika področja **sovzgoje** (ena od štirih vzgojnih izbirnih vsebin). Le-ta se prepleta skozi ves program, zato je pomembno, da omenjeni trajnostni cilj razumemo in smo pozorni na morebitne pomanjkljivosti.

V nadaljevanju izpostavljam dve smeri oz. dva poskusa svojega kritičnega razmišljanja ob petem cilju:

1. Prevod iz »equality« v enakost

*Najprej se ustavimo pri samem pojmu enakosti. Da bi ga lahko upoštevali, moramo najprej razumeti kaj so opisovali s pojmom »gender equality« v angleščini; želeli so dati nadpomenko vsem pojmom, ki govorijo o tem, da se človeka **ne diskriminira** (diskriminacija – pristranskost, neugodna in neenaka obravnava na področju človekovih pravic; za vsakega naj bi se iskalo pravično, ugodno in enakopravno rešitev).*

*Slovenci smo to prevedli v »enakost spolov«, ki se tako kot v angleščini tudi pri nas uporablja kot nadpomenka za idejo o enakovrednosti, enakopravnosti, pravičnosti itd. že vrsto let. Prevod so sprejela tako slovenska ministrstva kot tudi feministična gibanja za svoje, čeprav bi lahko kdo rekel, da je etimološko gledano ta prevod pravi polom. V SSKJ se pojem enakosti namreč razlaga tako: »**enákost** -i ž (ā) lastnost, značilnost enakega: v smislu enakost ploščin kocke, količinska, oblikovna enakost; popolna enakost zagovora obtoženih / napisati znak enakosti med enakima količinama // enakopravnost: enakost ljudi pred zakoni; politična enakost / svoboda, enakost, bratstvo geslo francoske revolucije«. Diskriminacija pa ravno raste na specifičnih raznolikih značilnostih, ki so prisotne pri moški ali ženski naravi oz. na napačnem razumevanju ali nerazumevanju le teh.*

Kako naj se na primer borimo proti seksizmu, če spregledamo njegov izvor in ignoriramo razlike, ki bi jih morali začeti bolj razumeti? Kako naj bomo pravični, če želimo zanikati značilnosti, ki jih naša družba sistematično krivično/negativno obravnava? Na ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve pritrjujejo: »Enakosti spolov ne smemo razumeti kot istosti ali podobnosti žensk in moških, saj, kot mnogi zmotno mislijo, ne temelji na zanikanju, ampak sprejemanju razlik oziroma drugačnosti med ženskami in moškimi ter enakem vrednotenju teh razlik in različnih družbenih vlog. To pomeni, da se politika enakosti spolov zavzema za resnično partnerstvo med ženskami in moškimi ter delitev odgovornosti pri odpravljanju neravnovesij v javnem in zasebnem življenju. Ko torej govorimo o enakopravnosti spolov, enakovrednosti, o enakih možnostih, o enakih pravicah, enakem dostojanstvu itd., govorimo ravno o tem, kar je pod skupnim imenom zajeto v pojmu enakost spolov.« (VIR: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/enake_moznosti/kaj_je_enakost_spolov/). To bi lahko razumeli kot da za voljo enake obravnave, damo vsakemu enako masko a kljub temu upoštevamo posebno situacijo posameznika. Ta ideja je poznana že iz filozofije prava, danes jo poznamo pod pojmom enakopravnosti oz. enakosti pred zakonom.

Kljub etimološki neustreznosti je za voljo medkulturnega dialoga (ali pa bolje rečeno med-organizacijskega) dobro, da se nekako naučimo uporabljati izraz »enakost«. Hkrati pa vseeno predlagam, da raziskujemo načine za pogostejšo uporabo izraza »enakovrednost spolov«.

Najpomembnejša sestavina medkulturnega dialoga in (priročno) tudi kritičnega mišljenja je **trud v razumevanju** druge kulture, politike oz. druge strani, trud, da bi slišali njihove želje, cilje in filozofijo, ki se navadno ne izražajo direktno. Vse z namenom, da bi razumeli, kaj nam v resnici želi druga stran povedati. S tem pa zaznati celotno dimenzijo problema ali konflikta. Zato je vredno, ko se počutimo da »smo v procesu boja za svoj prav«, nameniti nekaj časa temeljiti namenski raziskavi različnih informacij in pogledati kar se da široko. Če lahko rečemo, da imajo idealisti kaj skupnega, je to namreč zagotovo njihova pretirano ozka osredotočenost zgolj na svojo idejo.

Prav tako pa bi lahko ugotavljali, da če si **kritičen do popularnih** in do popularnega, si »out«. Avtomatično se zgodi, da padeš v družbeno manj ugoden položaj, pa čeprav dominira ideologija, ki si močno prizadeva, da noben ne bi padel družbeno v slab položaj. Ironično. To je preveč preprosta taktika, ki jo večina pozna že iz srednješolskih klopi. Nekateri tak pristop, žal, uporabljajo vse življenje. Verjamem, da če je nekdo pripadnik manj glasnih ideologij, ali ideologij, ki v družbeni dinamiki niso na tako ugodnem položaju, je ta pritisk že občutil v vsakodnevnem življenju. Brez kritičnega razmišljanja in zavzemanja za rešitve naša ravnanja nikoli ne bodo mogla voditi k največjemu dobremu.

2. Ukrepi niso skladni s ciljem

Če bi sklepali po imenu tega cilja, je ideja preprosta; spoštovati enakovrednost kot nas uči že Sveto pismo, razumeti in znati ceniti lepoto in vrednost obeh spolov. Nujno je, da si ne dovolimo, da bi razlike bile cenen izgovor, da nekoga prikrajšamo za spoštovanje, razumevanje ali življenski blagor. To naj bi bilo potrebno zagotoviti obema spoloma. Če pogledamo **ukrepe**, pa ugotovimo, da so **le-ti posvečeni samo ženskam**.

Poskusimo prispevati k malce večji **jasnosti**. Za vse te ukrepe bi se kakšen primer našel tudi v Sloveniji, Evropi. **V Sloveniji** se tudi danes srečujemo s prodanimi in poročenimi deklicami, otroškimi prisilnimi porokami, primeri, ko mlado žensko, ki išče službo, označijo za izkoriščevalko, češ saj bo kmalu zanosila, namigi, da je ženska napredovala, ker ima lepe noge in se smehlja šefu. Lahko bi še ure naštevala o primerih v Sloveniji, ki vsekakor kažejo, da so akcije **v smeri okrepitve enake obravnave žensk** potrebne. Ukrepi so torej povsem upravičeni. Ampak CTR-ji so obljubili »all inclusive« rešitve in v tem stilu so tudi poimenovali cilje ... Kaj se je zgodilo potem pri postavljanju ukrepov za obravnavani CTR o enakosti spolov? Zgleda, da se je zalomilo pri pobudnikih, ki se imajo za prinašalce enakosti spolov (lobi feministk), vendar to niso. Ti ukrepi so rezultat dolgoletnega lobiranja tako imenovanega tretjega vala feminizma (Contreras in Poole, 2015).

Fantje akademsko vedno bolj nazadujejo. Kot je navedel psiholog Michael Thompson (2000) v svojih opazanjih, je zlati standard v šolah oblikovan po meri deklet medtem, ko se fante pogosto obravnava kot »defektne punce«. Živimo v delu sveta, kjer moški dobijo za isto kaznivo dejanje enkrat ali celo dvakrat višjo kazen kot ženske. Primerov, kjer dobi oče dodeljeno skrbništvo, v Sloveniji skorajda ni, celo v primerih, kjer si to otroci želijo in so mamam dokazali grobo ravnanje z otrokom. Moški se še vedno ne počutijo varne prijavljati spolne zlorabe, ki so prav tako pogoste kot pri ženskah. Moški so objektivizirani, spolno nadlegovani in izkoriščeni tako kot ženske. Ob tem razmišljanju se spomnim, kako je med poletno šolo nek fant spolno nadlegoval mojega sošolca in so se vsi smejali. Naša družba je zelo kruta do fantov z neizgovorjenimi izgovori kot: »saj so oni zatirali ženske, si že zaslužijo«. Problem pa je v tem, da fantje in moške, ki jih pustimo na cedilu, niso ti, ki so zatirali ženske, le naključno so se znašli v telesu istega spola kot zatiralci in če mi zaradi tega zanemarimo njihovo dobrobit, ali ni to najjasnejši primer seksizma? Čeprav je družinsko nasilje nad moškimi pogost pojav, za moške ni nobenih varnih hiš ali programov osveščanja, preventive, nobenih gibanj za pravno ali terapevtsko pomoč. Torej je **skoraj polovica žrtev preprosto spregledana**. Moški predstavljajo: 80% žrtev samomora, 92% smrti na delovnih mestih, 77% žrtev umorov. Izpostavljeni so nerealno visokim standardom družbe, tako kot so ženske. Kljub vsemu temu, pa feministi to predstavljajo drugače in kažejo moške še vedno za absolutno privilegirane, ženske pa še vedno za absolutno potlačene na dno družbe.

Feministi se tudi med sabo ne strinjajo popolnoma, kot sem zaznala ob pregledu različnih virov. Nekaterim je popolnoma normalno, da feministke skrbijo le, da bi se ženski del populacije približal boljšemu položaju (mislim, da je pošteno, da se več od njih ne pričakuje), spet drugi zatrjujejo, da je feminizem in enakost isti pojem. Vendar dejstvo ostaja, če bi bilo slednje res, bi obstajali še drugi ukrepi, ki bi poskušali odpraviti vsaj nekatere od problemov, ki zadevajo moške. Feminizem kljub splošnemu prepričanju nima dovolj široke teorije, da bi zaobjela ves širok pojem enakosti spolov. S tem bomo torej lahko dosegli pomanjkljivo zastavljene ukrepe, cilja samega pa ne.

Viviana Ganzitti, Sočutna srnica, Slovenske Konjice 1

trenerka globalnega učenja

In kaj zdaj?

Prebrali smo zapis (treening) kritičnega razmišljanja, pogled na dejstva z več zornih kotov, vzemanje v obzir informacije iz različnih virov ipd. Avtorica je poskušala ustvariti tudi nekaj svojih zaključkov in rešitev.

Zavedati se moramo, da je kritično mišljenje »nujni pogoj in moralna pravica« (Norris, 1985, str. 40) in tudi dolžnost vsakega skavta in skavtinje. V današnjih časih nas namreč mediji in okolje (tudi skavti) silijo v kupovanje nepreverjenih informacij in prevzemanje stališč ter mnenj na čim hitrejši način. Kar tako po azimutu nas bi radi »oblikovali« in vzeli za svoje. Posameznikova odgovornost je, da vsake toliko stopi ven iz vzorcev in »glavnega toka« ter izbere malce daljšo pot razmišljanja in ustvarjanja zaključkov, pot po ovinkih preko upoštevanja in razumevanja stališč drugih ljudi in namernega upoštevanja vseh dejavnikov, ki so pripeljali do trenutne situacije*.

* SDL (stališča drugih ljudi) in UVD (upoštevanje vseh dejavnikov) sta dve metodi razmišljanja, ki prispevata k preseganju lastnih vzorcev in povečujeta učinkovitost procesa razmišljanja po Edwardu De Bonu.

Želimo, da članek spodbudi še ostale skavtinje in skavte naj še sami raziskujejo in oblikujejo svoje lastno mnenje in poudarjamo da **informacije, misli in sklepi v medijih in članku niso »suho zlato«** temveč raje snov za nadaljnje razmišljanje posameznikov, ki bodo članek prebrali. Želeli smo izpostaviti, da si tudi pri Ciljih trajnostega razvoja, kot mednarodnemu – globalnemu dokumentu, lahko dovolimo, da podvomimo v samo univerzalnost zastavljenih ciljev in ukrepov.

Upamo, da boste po tem zapisu malce širše slišali besedo »enakost«, ki se v medijih in javnih diskusijah pojavlja vse bolj pogosto. Dodana vrednost zapisa in prispevek ZSKSS na področju petega cilja je tudi **prilagojen prevod**. Po posvetu s predstavnikom Urada za enake možnosti, smo se skavtski trenerji globalnega učenja odločili in pripravili nov prevod 17 trajnostnih ciljev in prevedli **peti cilj kot »enakovrednost spolov«** za uporabo na skavtskih aktivnostih in programih, ki bodo odpirali te tematike.

Pripravili pa smo tudi prevod aktivnosti, ki jo predlaga evropska komisija, za dvigovanje ozaveščenosti in prispevanje k ukrepom pod petim ciljem CTR. Prevod aktivnosti prilagamo v nadaljevanju.

Barbara Tehovnik, Družabna srna, Brezovica 1

mentorica in trenerka globalnega učenja

Viri uporabljeni v članku ter predlogi za nadaljnje raziskovanje:

- Norris, S.P. (1985). **Synthesis of research on Critical Thinking**. Educational Leadership.
- MDDSZ, projekt NFM Uravnotežimo odnose moči med spoloma 2009-2014. **Podprimo enakost med spoloma!** (objavljeno januar 2016). Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=h-BWk8anv6Q>.
- United Nations. **Sustainable development goals**, 17 goals to transform our world (ogled april 2016). Dostopno na: <http://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>.
- PragerU educators. **War on boys** (objavljeno maj 2014). Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=OFpYj0E-yb4>.
- Project Apush. **The Three Waves of Feminism** (objavljeno junij 2014). Dostopno na: <https://www.youtube.com/watch?v=ZZfbDI5MWaE>.
- Kindlon D. in Thompson M. **Raising Cain: Protecting the Emotional Life of Boys**. New York: Ballantine Books, 2000.
- Contreras F. J. in Poole D. **Nova levica in krščanstvo**. Ljubljana: Družina, 2015.
- Mentorski komentarji Tine Trdin in Alme Rogina iz Društva Humanitas.

Članek bi lahko bil objavljen na: Skavt.net; Skavti.si – Globalno učenje; V publikacijah, ki bodo ostale kot material po projektu »Skavtinje in skavti razmišljamo globalno«; kot material pri delavnicah, ki bodo odpirale tematiko CTR-jev in enakosti/enakovrednosti spolov.